

El persecuidor del llegat de Ramon Llull

Nicolau Eimeric fou inquisidor general de la corona d'Aragó durant el segle XIV. La seva obra magna, *Directorium inquisitorium*, el convertí en el mestre de tots els col·legues de professió mentre existí la institució catòlica de repressió religiosa, la Santa Inquisició.

El seu fanatisme l'ha convertit en sòrdid personatge de la ficció recent: autors com Miquel Fañanàs a les novel·les *El gran inquisidor* i *La bruixa de pedra*, Ildefonso Falcones a *L'església del mar* i Jaume Cabré a *Jo confesso* l'han retratat com un cruel inquisidor enamorat de la tortura; una imatge que ha superat fronteres: a Itàlia va ser el protagonista de les novel·les –d'orientació gòtica i de ciència-ficció– de Valerio Evangelisti, que han inspirat còmics i una sèrie de televisió.

Més enllà del retrat que en fa la ficció, Eimeric va ser, per sobre de tot, el persecuidor incansable de l'obra i el llegat de Ramon Llull.

L'inquisidor Eimeric

El 1330 Nicolau Eimeric (Girona, 1316-1399) entrà al monestir dominic gironí de Sant Domènec per seguir els estudis. Durant els anys següents es dedicà a l'aprenentatge de la teologia. Intel·ligent i bon estudiant, els seus preceptors l'enviaren a completar la formació a Tolosa i finalment a París, on es doctorà el 1352. Després de 26 anys tornà al monestir gironí com a professor de teologia. L'alta qualificació adquirida, sumada a la docència magistral, va cridar en poc temps l'atenció dels seus superiors. El 1357 fou nomenat inquisidor general de la corona d'Aragó. Un any més tard obtingué la consideració honorífica de confessor del papa Innocenci VI com a premi a la feina "diligent" feta "en persecució d'heretges i blasfems". Tot i tractar-se d'un títol simbòlic, demostrava la convicció amb què es dedicava a la tasca inquisitorial.

Algunes de les més famoses instruccions que protagonitzà el mostren com un inquisidor fanàtic, per al qual la seva fe →

Nicolau Eimeric

El dominic i inquisidor Nicolau Eimeric dedicà la seva vida a intentar proscriure l'obra de Ramon Llull i a perseguir els lul·listes.

Reportatge de Miquel Payeras

→ no només era la vertadera sinó que tota desviació de l'ortodòxia, per mínima que fos, havia de ser considerada una heretgia i extirpada usant tota la força repressiva que la Inquisició posava a la seva disposició. Així, per exemple, inicià un procés contra un respectat jutge barceloní, que responia al nom d'Estruc de Piera, a qui acusà de bruixeria; després de la instrucció, l'inquisidor general el condemnà, si volia evitar la pena de mort, a fer acte de penediment públic a la catedral i, després, a ser tancat per a tota la vida a la presó. Per una altra banda, ordenà que un franciscà protegit del rei Pere IV fos torturat brutalment per una acusació sense aparent importància. Igualment, convertí en famosa l'ordre que donà segons la qual tots els acusats que fossin condemnats per haver flastomat –i cal entendre que la simple acusació gairebé assegurava la pena– rebessin com a càstig que se'ls travessés la llengua amb un clau, amb la finalitat que no flastomessin més.

Aquestes actuacions, els mètodes tan violents que feia usar i l'obsessió perse-

guint heretgies i blasfems pertot arreu alertà la cort de Barcelona. El monarca, Pere IV, el considerava un home fanàtic, en excés enamorat de l'ús de la violència gratuïta i que posava en perill la pau, i per això intentà almenys una vegada, infructuosament, que el Vaticà l'apartés del càrrec. Des d'aquell moment la pugna entre els dos homes, representants dels poders de la corona i de la creu, es va fer més intensa. Quan, el 1362, l'inquisidor fou elegit vicari general dels dominics d'Aragó, el rei no ho acceptà. Contestà formalment el nomenament. I això equivalia a un conflicte institucional molt seriós entre el poder eclesial i el polític. Per raó de la gravetat de la situació, i seguint la norma d'actuació habitual en aquests casos, el Vaticà intervingué com a àrbitre. Decidí que l'inquisidor general no podia ocupar al mateix temps els dos càrrecs. La victòria de la corona, lluny de portar la pau, provocà la intensificació de la tensió, que finalment rebentà el 1363 en un conflicte obert, gairebé cara a cara.

Claustre del monestir dominic gironí de Sant Domènec en el qual va ingressar Nicolau Eimeric als 14 anys per estudiar teologia i on també va morir al 1399.

VOLUNTAT DE FERRO. Nicolau Eimeric perseguí amb gran afany l'obra i els seguidors de Ramon Llull. Va escriure, entre altres obres, el famós *Directorium inquisitorium*, un manual per a tots els inquisidors posteriors.

Aquell any Eimeric començà a atacar les obres de Ramon Llull i assenyalar els seus seguidors com a possibles heretges. El rei, que defensava l'obra lul·liana, ordenà a l'inquisidor que no prediqués més en aquest sentit i li prohibí que fes actes públics contra els lul·listes a Barcelona. El dominic no sols no l'obeí sinó que donà exprés suport a la revolta de la diòcesi de Tarragona contra el monarca. La resposta reial consistí a enviar un exèrcit de 200 homes a cavall perquè encerclés el monestir on s'havia amagat l'inquisidor, el qual no tingué altre remei que partir a l'exili, a Avinyó, on residia el nou papa Gregori XI. Acompanyà Gregori fins la seva mort el 1378 a Roma. Aleshores es produí la pugna –coneguda com el cisma d'Occident– per ser el nou cap de l'Església romana entre Robert de Ginebra i el que fou investit amb el nom d'Urbà VI. El derrotat, Robert, s'instal·là a Avinyó, acompanyat d'Eimeric, on es declarà també papa –conegut posteriorment com l'antipapa– amb el nom de Climent VII.

El 1381 l'inquisidor aconseguí permís per tornar a la Corona d'Aragó. Havien transcorregut quasi dues dècades des de la seva forçada fugida, però no havia oblidat res. Tot d'una reclamà l'antic càrrec d'inquisidor general, que ocupava un amic del rei, Bernat Ermengaudi i, una vegada investit novament del poder inquisitorial, notificà públicament la pro-

l' autor, els frares predicadors es dividien entre "dues postures ideològiques pràcticament irreconciliables". Per una banda hi havia els seguidors de "Llull, el missioner, que pretenia reduir els heretges per l'amor, per la persuasió, pel convenciment, per l'acceptació voluntària i sincera". A l'altre costat, Eimeric "l'inquisidor, pretenia la mateixa acceptació però per la força de la coacció, per la por, pel càstig, pel foc".

L'inquisidor considerava que els lul·listes no sols eren massa tous sinó que al seu parer entraven en la consideració d'heretges. Es posà com a missió personal en la vida perseguir-los i proscriure el llegat de Llull. I ho va fer amb dedicació intensa, amb obsessió fins i tot. En la seva obra més coneguda i transcendent, la ja citada *Directorium inquisitorum*, de 1376, que és una mena de -avui en diríem- manual per reconèixer les bruixes i com perseguir-les, ja fa referències crítiques contra el lul·lisme. Però és en dos treballs específics posteriors, *Tractatus contra doctrinam Raymundi Lull* i *Dialogus contra Lullistas*, on Eimeric demostra el gran coneixement que tenia de l'obra que perseguia i la qual acusà de 135 heretgies i 38 errades teològiques. Són feines destinades a convèncer el Vaticà sobre la perfídia de Llull i per tant amb la intenció que fos prohibida la seva obra. No ho aconseguí, però llançà ombres de dubte sobre el filòsof mallorquí que han arribat fins avui mateix.

El 1750 el papa Benet XIV aturà el procés de beatificació de Llull perquè els seguidors de les tesis de l'antic inquisidor li provocaven incerteses sobre l'ortodòxia de la seva obra. Aquest és el motiu per què no ha estat beatificat, a pesar que a Mallorca se'l sol tenir per beat. Quan el 2008 es volgué reiniciar el procés, de bell de nou l'ombra de les tesis de l'inquisidor aconsellà el Vaticà a deixar-ho córrer. A partir d'aleshores el bisbat mallorquí s'esforçà a demostrar la "netedat" del llegat lul·lià. El novembre de 2014 un voluminós treball d'investigació, encarregat pel bisbe de Mallorca, que pretén provar "la santedat" de Llull va ser entregat a Roma. Fins a data d'avui no hi ha hagut resposta, tot i que des del bisbat s'ha dit en repetides ocasions que "tot va molt bé".

Els seguidors catòlics de Llull continuen esperant que el Vaticà el rehabiliti. Eimeric continua somrient. •

hibició de les obres de Ramon Llull. Pere IV, furiós, el condemnà a l'exili. Tanmateix, novament el desafia i, amb el suport de l'hereu de la corona, Joan, va romandre a Aragó. Al cap de tres anys moria el monarca. El seu fill, l'amic d'Eimeric, es posava la corona amb el nom de Joan I.

Sota l'aixopluc del nou rei l'inquisidor inicià una ofensiva general contra els lul·listes. Prohibí les obres de Llull i perseguí, jutjà i condemnà els seus seguidors pertot arreu. Però, quan decidí investigar tota la ciutat de València per heretgia, el 1388, el rei ho trobà excessiu, s'hi repensà i demanà a Roma que permetés les obres de Llull i que controlés l'extrema violència de l'inquisidor general. De resultes d'aquest nou enfrontament amb la Cort barcelonina Eimeric no tingué més remei que partir altre pic a l'exili, a Avinyó, on residí fins a la mort del rei Joan I, el 1396. El mateix any se li permeté tornar al convent on estudià de jove, Sant Domènec de Girona, entre els murs del qual va viure fins que hi expirà el 1399. En el seu epitafi es pot llegir: *praedicator veridicus, inquisitor intrepidus, doctor egregius*.

Enemic del lul·lisme

La persecució de Nicolau Eimeric de les obres lul·listes responia a la seva convicció ideològica. Així ho explica Eufèmia Fort i Cogul en el llibre *La Inquisició i Ramon Llull*. En el segle XIV, conta

El Temps

Nova maqueta

Nous opinants

Nou format

Nou Temps

Ja al teu quiosc

Per fer-te
subscriber entra a
www.eltamps.cat
escriu-nos a
[subscripcions@
eltamps.cat](mailto:subscripcions@eltamps.cat)
o telefona al
902131025.

Us atendrem de
9.00 a 14.00 hores